

TERZIJDE

Poëzie op de planken

EEN STOET VAN DODEN: “SPOON RIVER ANTHOLOGY” OP HET TONEEL

Het Muziek LOD, Transparant, het recente werk van Johan Simons en Christoph Marthaler bij NTGent: het zijn slechts enkele voorbeelden van de nieuwe vormen van muziektheater die sedert enkele decennia op onze podia aanwezig zijn. Cross-overs tussen verschillende genres zijn vanzelfsprekend voor hedendaagse theatermakers zodat steeds vaker verrassende verhoudingen tussen tekst, muziek en beeld opgezocht worden. Een nieuw voorbeeld daarvan biedt de Leuvense groep Braakland/Zhebuilding, die een tiental jaren geleden gesticht werd door Stijn Devillé, Els Theunis en Geert Bové. Brachten zij aanvankelijk nog “tekst-theater”, dan evolueerde het gezelschap de jongste jaren duidelijk in de richting van muziektheater. Maar verscheidene producties zoals *De Vreemdeling* (gebaseerd op de roman van Camus) en *Trust* (naar het filmscenario van Hal Hartley) tonen aan dat Braakland/Zhebuilding een creatieve dialoog tussen woord en muziek nastreeft.¹

Spoon River door Braakland/Zhebuilding (foto: Bart Grietens)

Ook in de jongste productie van het gezelschap, *Spoon River*, krijgt het publiek een interessante mix van tekst en muziek te horen. *Spoon River* is gebaseerd op de bekende *Spoon River Anthology* (1915) van Edgar Lee Masters. Deze dichtbundel dient zich aan als een collectie grafinscripties uit het kerkhof van het dorp Spoon River. In deze gedichten komen de doden zelf aan het woord. Bevrijd van de last van het leven kunnen zij vrijuit spreken over zichzelf, hun dorpsgenoten, hun misdaden, de kleine en grote drama's die zich in hun bestaan afspeelden. Op die manier riep Masters een panoramisch beeld op van het leven in een gemeenschap. Maar tegelijk hoort de lezer ook telkens individuele stemmen. Zowat alle beroepen en soorten van mensen passeren de revue en vaak geven zij ironische of bittere commentaar op hun eigen bestaan. Levensverhalen – meer dan eens tragedies – worden soms in veertien regels geëvoceerd. *Spoon River Anthology* bevat 244 gedichten. Daarnaast is er een elegische introductie op het “ubi sunt” motief – zeer bekend uit schoolbloemlezingen –, een episch fragment en een epiloog. Elvis Peeters vertaalde het geheel in het Nederlands. Uit de bundel selecteerde Braakland/Zhebuilding een zestigtal teksten voor de productie.

Het valt makkelijk te begrijpen waarom het gezelschap zich aangetrokken voelde tot dit materiaal. Masters schreef immers een heel directe poëzie waarin je al de personages echt aan het woord hoort. Bovendien bevatten de gedichten als het ware vele compacte drama's. Verscheidene personages komen ook terug in

Spoon River door Braakland/Zhebuilding (foto: Bart Grietens)

verschillende grafschriften zodat men diverse perspectieven krijgt. Gewelddaden, de fraude van een bankier, de rol van een dokter, enz. worden aldus soms verrassend en trefzeker verwoord.

Regisseur Stijn Devillé distilleert uit het materiaal een kleurrijk, gefragmenteerd totaalbeeld. De acteurs Nand Buyl, Dirk Buyse, Kris Cuppens, Chris Lomme, Sara Vertongen, Karla Verlie, Mireille Vaesen en Helga Van Campenhouten geven een sterke presence aan de grote veelheid van personages die zij op de scène brengen. De muziek is echter het belangrijkste element om eenheid en structuur aan de productie te geven. Met een zekere exotische klankkleur vertolkt zij de melancholie die met de thematiek gepaard gaat. Men hoort soms ook country-toetsen opklinken. De teksten worden gezegd of gezongen en soms ook eerst gezegd en dan gezongen. De acteurs staan aanvankelijk achter microfoons - vrij statisch - maar slagen er toch in een zekere dynamiek in het geheel te brengen.

De productie brengt vooral het gevoel van futiliteit en nietigheid van het bestaan tot uiting, overgoten met enige melancholie. Al de menselijke drama's gaan letterlijk op in de totaliteit van het theaterbeeld. Wat ik daarom wel mis is de bittere kant van de *Spoon River Anthology*. Want vele personages vertolken de ervaring dat zij als het ware bedrogen zijn door het bestaan. Door diverse omstandigheden hebben zij het ware leven gemist.

De gedichten waarop Chris Carlier liederen componeerde vormen zowat de ruggengraat van de voorstelling. Zoals Wouter Hillaert schreef tillen de gezongen partijen van Katia Verlie en Helga Van Campenhout de anekdotische stoet van monoloogjes “naar een hoger plan: naar waar het menselijke leed schrijnend is maar het bestaan zelf niet meer dan een zuchtje over de vijver van de geschiedenis”.² Toch blijft het geheel te licht - Hillaert noemt het een luchtig memento mori - om de pijnlijke tragiek die uit zoveel monologen blijkt ook te vatten.

Jozef DE VOS

Spoon River door Braakland/Zhebuilding. Tekst: Edgard Lee Masters; vertaling: Elvis Peeters; regie: Stijn Devillé; compositie: Chris Carlier; dramaturgie: Els Theunis. Gezien in C.C. Casino Koksijde, 19 januari 2008.

Noten

1. Voor een bespreking van de evolutie van tekst- naar muziektheater van Braakland/Zhebuilding, zie Ines Minten, “Dialoog van woorden en noten”, *Rekto:Verso*, nr. 25, sept-okt 2007, 13-14.
2. Wouter Hillaert, “De Far West met een strikje”, *De Morgen*, 12 december 2007.